

Het vertrek

ALINE SAX

- 1 'Ik had niet veel geslapen vannacht. En te oordelen naar het gewoel en gezucht aan de andere kant van de kamer, Frans ook niet. Ik was dus niet verbaasd dat iedereen al op was, toen
- 5 ik 's morgens beneden kwam. Moeder stond aan de stoof en streek Frans' uniformbroek. Piekfijn moest zijn hele uniform zijn. Voor de parade. Voor het afscheid. Ik vroeg me af hoe lang een uniform piekfijn blijft aan het front.
- 10 Niet lang, vermoedde ik, maar daarover wilde ik niet nadenken. Frans zat aan tafel. Hij deed opgewekt, maar er lag een zenuwachtige trek om zijn mond. Vader stond in de gang voor de spiegel zijn redevoering te oefenen. Hij
- 15 was afdelingsleider van het Vlaams Nationaal Verbond, de belangrijkste bondgenoot van de Duitsers hier in Vlaanderen. Er werd van hem verwacht dat hij de vertrekkende soldaten zou toespreken.
- 20 'Marieke, trek je uniform aan', maande moeder me aan. Ik ging weer naar boven, trok mijn nachtkleed uit en mijn zwarte rok en witte blouse van de Dietsche Meisjesscharen aan. Dat was de jeugdbeweging waarvan ik deel uitmaakte.
- 25 Het werd een grote ceremonie voor de jongens die vandaag naar het Oostfront vertrokken. Er zouden toespraken gehouden worden, er was een defilé en wij zouden bloemen geven aan de jongens die naar Rusland vertrokken. Rusland
- 30 ... ik probeerde niet te denken aan wat er kon gebeuren. Frans had zelf gekozen om in dienst te gaan bij het Duitse leger. Iedereen moest zijn steentje bijdragen. Als we wilden dat het beter werd, moest iedereen meewerken om die betere
- 35 toekomst te bekomen. Ieder op zijn manier. En Frans had gekozen om dienst te nemen. Het hoogste offer, had de *Führer* gezegd, dat een man zijn volk kon geven. Ik was trots op mijn broer, maar ook bang. Ik wilde niet dat hem
- 40 iets zou overkomen. Zelf lachte hij het weg. 'We hebben een goede opleiding gehad, Marieke', zei hij dan. 'Die Russen zijn geen maat voor de Germaanse soldaat!' Maar ik voelde dat ook hij zenuwachtig was.
- 45 Na het ontbijt dirigeerde moeder ons allemaal naar buiten. We negeerden de blikken die zich ostentatief afwendden en de mensen die voor onze voeten op de grond spuwden, toen we met zijn vieren naar de Grote Markt liepen. 'Laat
- 50 hen,' zei vader, 'ze weten niet wat goed voor hen is, ze beseffen niet dat hun toekomst er door het nationaalsocialisme veel beter zal uitzien.' Niet iedereen was het daarmee eens. Wij heulden met de vijand, vonden ze. Op school hadden
- 55 zich duidelijk twee groepen gevormd. Ik trok enkel nog op met andere meisjes die tot de Dietsche Meisjesscharen behoorden. Sommige van mijn vroegere vriendinnen hadden me als een baksteen laten vallen. Maar het kon me niet
- 60 schelen. Bij de Dietsche Meisjesscharen hoorde ik er wél bij. We vormden een hechte groep. Sommige mensen waren bang van ons. Omdat ze wisten dat we op de hulp van de Duitsers konden rekenen. En omdat de Duitsers geen
- 65 tegenstand duldden. Het waren dwazen die de plannen van de Duitsers in de weg wilden staan, zei vader.
- Op de Grote Markt was het al een drukte van belang. Overal zag je uniformen. De zwarte uni-
- 70 formen met blinkende koppelriemen en zwart glimmende laarzen van de soldaten vielen het meest op. Wat zagen ze er knap uit. Ze stonden in strenge rijen tegenover het stadhuis. Aan de zijkant zag ik bekende uniformen en bekende
- 75 gezichten. Ik liep naar hen toe en begroette mijn vriendinnen. De leidster had grote ruikers bloemen bij zich die ze verdeelde. Op het einde van de ceremonie mochten we elk een bloem aan een soldaat geven.
- 80 De ceremonie begon stipt. Nog voor de laatste

slag van de kerktoeren was uitgestorven, liep vader naar het kleine verhoogje voor de rijen soldaten.

‘Kameraden’, begon hij. Zijn stem klonk

85 krachtig. Het was muisstil op het marktplein. Iedereen luisterde naar zijn vurige woorden. Hoe anders klonk zijn toespraak dan thuis voor de spiegel. Hij straalde zelfvertrouwen en kracht uit. Hij inspireerde de soldaten op het plein, dat

90 zag ik aan hun blikken. Stram bleven ze in de houding staan, maar hun ogen blonken. Zelfs ik voelde me aangesproken toen vader het had over het grote Germaanse Rijk waarvan we allemaal deel zouden uitmaken. Als Duitsland

95 de oorlog won, zou een duizendjarige vrede over Europa komen en zouden de Germaanse volkeren zich oprichten en in harmonie in één rijk leven. Want dat verdienden we! Een toekomst waarin ons volk groot en vrij zou

100 zijn. Maar om die toekomst te bekomen, moest iedereen zijn steentje bijdragen. De vijanden moesten vernietigd worden. Iedereen die de plannen van de Führer wilde tegenwerken, moest het zwijgen opgelegd

105 worden. We moesten ons volk, onze beschaving beschermen. Helpen om Duitsland de overwinning te bezorgen op het bolsjewistische gevaar was een van de meest eervolle taken die een man kon vervullen. De soldaten blonken

110 nog meer. Sommigen konden hun trotse glimlach niet onderdrukken, zag ik van opzij. Na vader kwamen er nog andere sprekers, ook een belangrijke Duitse officier. Hij zag eruit als het prototype van de Germaanse soldaat.

115 Ik zou Frans vragen of hij geen vriend had van wie ik oorlogsmeter kon worden. Dan kon ik brieven schrijven met een soldaat en hem pakjes opsturen en sokken breien. Liefst een knappe vriend natuurlijk. Met blond haar,

120 blauwe ogen en een stoere borstkas. Een jongen die me mee uit zou nemen als hij in verlof kwam. In zijn uniform. Zodat iedereen kon zien dat hij zijn plicht vervulde.

Ik schrok op uit mijn dagdroom door

125 het schelle geluid van de klaroenen en het doffe getrommel. De jongens van de Nationaalsocialistische Jeugd Vlaanderen, de tegenhanger van onze Dietsche Meisjesscharen, gingen de soldaten voor. Ze droegen de Vlaamse

130 Leeuw en een hakenkruisvlag. Ook de soldaten zetten zich in beweging. In stramme pas liepen ze de markt af. Toen ze voorbijkwamen, staken we onze armen op en brachten de Hitlergroet. Houzee!’, riepen we in koor. Ik voelde hun trots

135 ook in mijn binnenste. We waren één groep, één volk. Ik was maar een klein radertje, maar ik was blij dat ik hier deel van mocht uitmaken. We waren uitverkoren.

De soldaten marcheerden voorbij, wij sloten achteraan aan en zo ging het naar het station, waar de treinen naar het Oosten onze jongens stonden op te wachten. Ze werden bewaakt en begeleid door Duitse soldaten.

Voordat ze instapten, kreeg elke soldaat een

145 bloem. Ik kon niemand uitkiezen, we moesten de bloem geven aan de soldaat die het dichtstbij stond. Het was niet Frans. Ik had Frans graag nog eens omhelsd, geknuffeld en hem veel succes toegewenst, maar daar was geen tijd

150 voor. Onze soldaten moesten zich moedig tonen en wij, meisjes en vrouwen, moesten ons sterk houden. Er was geen plaats voor emotionaliteit en zwakte. We wuifden en juichten toen de trein zich in beweging zette. De kleinste meisjes

155 zwaaiden met vlaggetjes. Ik probeerde achter de alsmaar sneller voorbijkomende raampjes een glimp van Frans op te vangen, maar ik zag enkel mijn vriendinnen in de weerspiegeling.

We bleven met een leeg gevoel achter toen de

160 trein uit het zicht verdwenen was en de menigte zich begon op te lossen. Vader stond wat verderop met enkele Duitse officieren te praten. Sommige van de meisjes gingen weer naar huis, maar ik bleef nog even staan. Alsof ik het beeld

165 van Frans zou vergeten als ik me omdraaide van de verte waarin de trein verdwenen was.

Plots was er weer beroering. Enkele jongemannen in het zwarte uniform van de Dietse Militie, de paramilitaire arm van

170 het VNV, sleurden een jongeman in burger tussen hen in. Hij had een bloedneus en zag er gehavend uit. Hij probeerde zich te verzetten, maar een van de militanten plantte zijn laars in de rug van de jongen zodat hij door

175 zijn knieën zakte. Ze sleepten hem tot bij de

Duitse officieren.

‘Hij zat achter het spoor, *Herr Hauptmann*’, zei een van de militanten.

‘Vast een van ’t verzet’, voegde de tweede eraan toe. ‘Die de trein van onze jongens wilde saboteren!’

‘Gelukkig konden we hem pakken’, zei de derde. Ze drumden zo dicht mogelijk om de Duitsers heen.

185 ‘Dat is niet waar, ik was gewoon op weg naar huis. Langs het spoor is de kortste weg’, jammerde de jongeman. Hij kreeg een stomp in zijn ribben. Ik bekeek het tafereel en vroeg me af wie ik moest geloven. Als hij een echte
190 verzetsman was ... misschien had hij de trein wel willen opblazen. Zulke dingen deden die kerels.

‘*Bringt ihn zur Kommandantur*’, zei de Duitser.

‘Daar zullen ze de waarheid er wel uit krijgen.’

195 En hij wuifde met zijn hand. Als een stel jonge bloedhonden grepen de drie militanten de jongeman steviger vast en sleepten hem verder. Het maakte niet uit wie ik moest geloven. We zouden hem wellicht niet meer terugzien.

200 Toen ik naar huis liep, dacht ik aan Frans. Het was een mengeling van trots en angst. Hij droeg zijn steentje bij, herhaalde ik de hele tijd in mezelf in een poging om de trots de overhand te laten halen. Maar ik had de brieven zien
205 toekomen. *Beste mevrouw, met spijt delen wij mede dat uw zoon ... gevallen op het veld van eer ...* De zwarte rouwbanden, de doodsprentjes met foto’s van jonge soldaten, het steeds langer wordende dodenappel. Ik kon de angst niet het
210 zwijgen opleggen.